

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

2 juli 2015 / rapportnummer 2922-66

1. Hoofdpunten van het MER

De provincie Groningen wil de economische ontwikkeling in de regio Eemsmond – Delfzijl stimuleren en faciliteren, maar tegelijkertijd de milieudruk terugbrengen en de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren. In deze dynamische omgeving met een kwetsbaar natuurgebied van internationaal belang is dat een complexe opgave. Daarbij zijn regie, een proactieve aanpak en (bovenregionale) keuzes nodig om zowel economie, ecologie als leefomgeving te versterken. Om sturing te kunnen geven aan beoogde ontwikkelingen en te maken keuzes, is de provincie Groningen voornemens een Structuurvisie op te stellen voor de regio. De Structuurvisie zal kaderstellend zijn voor (ruimtelijke) ontwikkelingen met een mogelijk impact op het milieu. Daarom wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld en de provincie Groningen heeft de Commissie voor de m.e.r. (hierna ‘de Commissie’)¹ gevraagd te adviseren over de notitie Reikwijdte en Detailniveau (notitie R&D) voor dit MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een probleemanalyse van het plan- en studiegebied die de aanleiding vormt voor de Structuurvisie. Leg hierbij de relatie tussen de beleidsmatige ambities en de problemen en kansen op het gebied van leefomgeving, natuur en energie;
- inzicht in effecten in twee referentiejaar. Naast het referentiejaar 2035 dat in de notitie R&D wordt beschreven dienen de effecten voor het jaar 2025 te worden beschreven;
- alternatieven die de bandbreedte aan mogelijke milieueffecten beschrijven. De Commissie adviseert daarbij de scenario's grijze en groene groei te vertalen in (inrichtings-)alternatieven en daarbij de onderwerpen, ecologie, energie & klimaat en leefomgeving te betrekken en indien mogelijk in plus-varianten uit te werken;
- een beschrijving van de milieueffecten gericht op het detailniveau van de Structuurvisie. Hierbij staan de (cumulatieve) effecten van de kaderstellende activiteiten die in de Structuurvisie worden vastgelegd centraal;
- een Passende beoordeling waarin de gevolgen voor Natura 2000-gebieden worden onderzocht;
- inzicht in de effecten van vervanging van bestaand windvermogen indien dat vòòr het referentiejaar relevant is.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op notitie R&D Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl van 2 april 2015 en het Keuzedocument voor de Structuurvisie

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder ‘Advisering’ of door in het zoekvak het projectnummer 2922 in te geven.

Eemsmond–Delfzijl van 10 februari 2015. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in deze documenten voldoende aan de orde komen.

2. Achtergrond en besluitvorming, probleemstelling, en beleidskaders

2.1 Achtergrond en probleemstelling

De regio Eemsmond – Delfzijl heeft in het laatste decennium een sterke economische ontwikkeling doorgemaakt. Deze groei kan belastend zijn voor mens, natuur en milieu. Om enerzijds economische ontwikkelingen te faciliteren en tegelijkertijd de milieudruk terug te brengen heeft de provincie Groningen, in samenspraak met betrokken gemeenten Eemsmond en Delfzijl en Groningen Seaports, besloten een regionale structuurvisie op te stellen als overkoepelend ruimtelijk kader voor toekomstige ontwikkelingen.

De Commissie ondersteunt deze aanpak en adviseert inzicht te geven in:

- de (gewenste) economische ontwikkelingen in de regio Eemsmond – Delfzijl;
- de uitdagingen en knelpunten op het vlak van natuur, milieu, klimaat, energie en leefomgeving;
- de provinciale ambities zoals opgenomen in het vigerende Omgevingsplan, de Ontwerp Omgevingsvisie en de voorgenomen herziening daarvan;
- de regionale ambities zoals opgenomen in de Ontwikkelingsvisie Eemsdelta, de Havenvisie 2030 en andere relevante beleidsdocumenten;
- de mogelijkheden voor synergie, onder andere op basis van het convenant Economie en Ecologie in balans.

Integreer de bestuurlijke, economische, milieu en natuur ambities tot een integrale probleemstelling voor de Structuurvisie en daarmee tot een kader voor de afbakening en uitwerking van de alternatieven en varianten in het MER.

De Omgevingsvisie Groningen² is kaderstellend voor de Structuurvisie. Deze is op haar beurt kaderstellend voor regionale en lokale ontwikkelingen. Geef inzicht in de besluitvormingsprocessen, geef aan waar onderlinge afhankelijkheden liggen en waar (en waarom) de besluitvorming over projecten vooruitloopt op de Structuurvisie. Geef in dat geval aan hoe de inhoudelijke afstemming met de Structuurvisie heeft plaatsgevonden en wat dit betekent voor het MER.

² Op het moment van het opstellen van dit advies was het nog niet duidelijk wanneer de Omgevingsvisie Groningen zal worden vastgesteld.

2.2 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de Structuurvisie en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- de beleidskaders, nota's en plannen zoals genoemd in het Keuzedocument (p. 10);
- Nationale en provinciale beleidskaders voor verduurzaming van de energiehuishouding³ en klimaatbeleid⁴;
- de Ontwerp Omgevingsvisie van de provincie Groningen;
- het UNESCO-verdrag voor de internationale Waddenzee;
- de relevante toetsingskaders op het vlak van natuur, milieu en water.

2.3 Afbakening van het plan- en studiegebied

De Commissie constateert dat de notitie R&D en het keuzedocument ook ingaan op aangrenzende plannen en knelpunten, daarmee lijkt een beperkte verruiming van de scope van het plangebied (plannen en projecten) een logische stap. Zo kunnen de kansen en knelpunten die optreden ruimer worden opgepakt. Dit heeft met name betrekking op:

- Natuur en de kansen voor natuurontwikkeling en compensatie die ook buiten het plangebied worden gezocht (vergelijkbaar met de werkwijze bij de compensatie en natuurontwikkelingsplannen van de Eemshaven);
- Waterveiligheid, bijvoorbeeld de uitwerking van binnen- en buitendijkse oplossingen voor het dijkproject Eemshaven – Delfzijl;
- De problematiek van vertroebeling van de Eems-Dollard bij de effectbeoordeling. Deze problematiek wordt weliswaar niet direct veroorzaakt door de activiteiten die de Structuurvisie mogelijk maakt maar de effecten op Natura 2000-gebieden kunnen wel grenzen stellen aan de activiteiten binnen de Structuurvisie. Daarmee is de problematiek onderdeel van de ontwikkelingsmogelijkheden van de Structuurvisie;
- Energiehuishouding en duurzame energie; de vraag naar energie ligt in de bebouwde gebieden. De locaties voor WKO, geothermie en (aanvoer en teelt) van biomassa liggen geografisch verspreid (net) buiten het plangebied. Een ruimere begrenzing van het plangebied biedt kansen voor dit thema en deze kunnen mogelijk ook in het kader van omgevingsvisie worden opgepakt.⁵

³ De provincie Groningen ambieert koploper te zijn op het gebied van de energietransitie, zie voor meer informatie www.provinciegroningen.nl/beleid/klimaat-en-energie/

⁴ Alhoewel klimaatverandering een mondiaal probleem is, liggen lokale en regionale plannen en projecten inclusief besluitvorming daarover aan de basis van vrijwel alle initiatieven die energie gebruiken, dan wel opwekken en daarmee CO₂ uitstoten. Gezien de forse energie- en klimaatambities van de provincie Groningen biedt de Structuurvisie een effectief instrument om de verduurzaming van de energiehuishouding integraal op te nemen. Het regionale schaalniveau is uitermate geschikt voor deze verduurzaming omdat bovenlokale afstemming van vraag en aanbod en bovenlokale afwegingen en optimalisaties nodig zijn om de ambitie waar te kunnen maken. Daarnaast komen alle gewenste ontwikkelingen en plannen in het plangebied in deze Structuurvisie samen.

⁵ Aangezien de structuurvisie als kaderstellend gezien wordt voor de onderliggende lokale m.e.r.-procedures is het te doorlopen tijdspad voor de herziening van de omgevingsvisie in dat geval tijdskritisch.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

De Commissie adviseert om in het MER de actuele bestuurlijke voorkeuren en besluiten te verwerken. Presenteer actuele plannings van besluitvorming dit kan ook dynamisch door een verwijzing naar een site met actuele plannings.

3.2 Alternatieven

De Commissie adviseert bij de ontwikkeling van alternatieven aan te sluiten bij de scenario's zoals Groningen Seaports die hanteert in de Havenvisie 2030. De notitie R&D gaat in op de scenario's groene groei en grijze groei. De grijze en groene krimp scenario's worden niet genoemd, onderbouw in het MER waarom deze krimp scenario's ten behoeve van de Structuurvisie niet nader worden onderzocht.

De Commissie adviseert om op basis van de scenario's volwaardige alternatieven te ontwikkelen. Werk binnen de groene en grijze alternatieven plus-varianten uit (in Keuzedocument benoemd als plus-alternatieven). De Commissie adviseert daar de thema's ecologie, energie en leefomgeving⁶ bij te betrekken en indien mogelijk in varianten uit te werken. Deze varianten kunnen worden uitgewerkt voor zover dit relevant is voor de kaderstelling van de Structuurvisie.⁷

Toelichting energie en klimaat aspect

Werk binnen beide alternatieven energie- en klimaat op een zodanige manier uit dat de doelstellingen op het gebied van klimaat en verduurzaming van de energiehuishouding gerealiseerd kunnen worden. Geef daartoe inzicht in de activiteiten die de doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie en op het gebied van de verduurzaming van de energiehuishouding mogelijk maken binnen de planperiode.⁸ De Commissie adviseert daarbij de meest compacte ruimtelijke variant uit te werken voor de windturbineopstellingen.⁹

Indien bestaand windvermogen wordt vervangen voor het referentiejaar, dient dit ook te worden meegenomen in de alternatieven en varianten. Daarbij moet rekening worden gehouden in te verwachten ontwikkelingen in windturbine technologie (rendement, bronsterkte, afmetingen).

⁶ In het verlengde van de in het keuzedocument gehanteerde terminologie "ecologisch neutraal duurzaam bedrijventerrein" (p.19).

⁷ Bijvoorbeeld zoekgebieden voor helihaven wel als variant meenemen indien hiermee regionaal relevante milieuwinst te halen valt, maar locatiealternatieven niet opnemen als zij voor regionale afweging geen rol spelen.

⁸ Daarbij kunnen de opties van de *trias energetica* en CO₂ reductie opties (inclusief CCS en/of gebruik van CO₂ in de tuinbouw) worden meegenomen. Onder trias energetica wordt verstaan: energiebesparing (EB), duurzame energie (DE) en energie efficiëntie (EE).

⁹ Er valt daarbij te denken aan een patroon gebaseerd op gelijkzijdige driehoeksgrid in plaats van opstellingen gebaseerd op vierkants- of rechthoekig grid. Daarmee kan per km² theoretisch 13% meer windenergie worden opgewekt en meer vermogen worden geplaatst.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.¹⁰

Naast het referentiejaar 2035 dat in de notitie R&D als uitgangspunt wordt genomen dienen ook voor het jaar 2025 de milieueffecten in beeld te worden gebracht. Deze termijn van 10 jaar moet ook worden onderzocht, omdat:

- een verlengde plantermijn van 20 jaar niet voor alle plannen en projecten binnen het structuurvisiegebied opgaat;
- de beschikbare modellen waarmee de (meeste) milieueffecten worden berekend geen betrouwbare uitkomsten geven over een tijdspanne van meer dan 10 jaar. Inzicht in de effecten voor het jaar 2035 betekent dat de onzekerheden in de uitkomsten groot zullen zijn;
- niet alleen de eindsituatie in 2035 van belang is om in beeld te brengen, maar ook de tussentijdse ontwikkelingen van effecten. Op basis van deze tussentijdse inzichten kan bijsturing plaatsvinden of kunnen mitigerende maatregelen worden ingezet.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

De Commissie adviseert in het MER met name inzicht te geven in die effecten die relevant zijn voor de kaderstellende functie van de Structuurvisie. Daarbij staan cumulatieve effecten centraal. Lokale en/of sectorale effecten zijn alleen van belang als zij project-overstijgende consequenties (kunnen) hebben. De Commissie merkt op dat dit op voorhand vaak niet duidelijk is, daarom adviseert zij om alle belangrijke (milieu-)aspecten op hoofdlijnen uit te werken voor alle plannen en projecten binnen de Structuurvisie.

Het Keuzedocument verwijst naar een inventarisatie van de Omgevingsdienst Groningen waarin een beeld wordt gegeven van de milieusituatie en mogelijke knelpunten in het plangebied. De Commissie adviseert de uitkomsten van deze inventarisatie te gebruiken bij het opstellen van het MER.

De Commissie vraagt expliciet aandacht voor de ligging van het plangebied in het aardbevingengebied van de gaswinningen. Geef aan welke risico's kunnen optreden als gevolg van toekomstige bevingen en welke gevolgen er zijn voor het leefmilieu. Geef aan welke mitigerende maatregelen zijn genomen om effecten te voorkomen en welke aanvullende maatregelen nog nodig en mogelijk zijn.

¹⁰ De Commissie beschouwt in tegenstelling tot de notitie R&D delen van het Marconiplan (met daarin de mogelijke spuiten oosten van Oosterhorn) niet als autonome ontwikkeling. Deze zal dus apart in het MER aan de orde moeten komen.

Bij duurzame energie-opties treden er positieve milieueffecten (milieuwinst) op zoals reductie van CO₂-uitstoot en andere vermeden emissies (SO_x, NO_x en fijn stof). De schadelijke milieueffecten moeten in dat geval niet alleen absoluut met elkaar worden vergeleken maar ook per eenheid van milieuwinst.¹¹

4.2 Natuur

Het studiegebied strekt zich uit tot de Eemsdelta en andere delen van het internationale Waddengebied. Binnen dit gebied liggen verschillende (Nederlandse en Duitse) Natura 2000-gebieden. De ecologische kwaliteit van met name de Eemsdelta, die deel uitmaakt van Natura 2000-gebied Waddenzee, staat onder druk. In het MER en de Passende beoordeling dienen de (cumulatieve) gevolgen van het plan te worden beschreven.

Beschrijf het studiegebied op basis van de maximale effectafstand (emissies naar lucht en water). Geef vervolgens de beschermde (Nederlandse en Duitse) gebieden in het studiegebied aan op kaart en ga in op de grondslag van de bescherming¹². Schets vervolgens de relevante ingreep-effectrelaties. In aanvulling op de Notitie R&D acht de Commissie het ook van belang om in te gaan op atmosferische deposities van andere stoffen zoals SO_x, dioxinen en zware metalen en op verstoring door beweging (inclusief verkeersbewegingen van weg, spoor en scheepsvaart).

Gevolgen voor Natura 2000-gebieden/Passende beoordeling

Beschrijf in een Passende beoordeling de gevolgen voor de verschillende Natura 2000-gebieden (van de ruimtelijke ontwikkeling afzonderlijk alsook in cumulatie) en neem de hoofdconclusies over in het MER. Doe dit voor de afzonderlijke habitattypen en leefgebieden met soorten, rekening houdend met eventuele verbeteropgaven en met de actuele omvang en kwaliteit (habitattypen) en populatieomvang (soorten)¹³. Houd ook rekening met indirecte effecten via de voedselketen¹⁴ en met de verschillende functies van het studiegebied voor soorten¹⁵ met Natura 2000-doelen. Indien gewerkt wordt met clusters van habitattypen en leefgebieden van soorten dan is het van belang om bij de beoordeling expliciet rekening te houden met de habitattypen/soorten die zich onder de instandhoudingsdoelstelling bevinden.

¹¹ Indien er alleen absolute milieueffecten worden vergeleken, zullen de kleinste varianten het beste scoren. Terwijl het goed mogelijk is dat bijvoorbeeld een tweemaal zo groot windpark een minder dan tweemaal zo groot geluideffect heeft. Bij windenergie vertaalt de vergelijking zich dan in effect per opgewekte kWh. Uiteraard moeten schadelijke effecten worden gekwantificeerd om de vergelijking op deze manier mogelijk te maken.

¹² Zie http://www.nlwkn.niedersachsen.de/portal/live.php?navigation_id=8062&article_id=45299&psmand=26 voor de natuurgebieden in de hier relevante Duitse deelstaat Niedersachsen.

¹³ De effecten op habitattypen of leefgebieden van soorten die zich onder de instandhoudingsdoelstelling bevinden worden immers anders gewogen dan van soorten die zich daar duidelijk boven bevinden.

¹⁴ Bijvoorbeeld de (cumulatieve) gevolgen van thermische en chemische emissies en vertroebeling voor vissoorten die stapeelvoedsel vormen voor vogels en zeezoogdieren.

¹⁵ Bijvoorbeeld broeden, slapen/rusten/overtijen en overwinteren van vogels, verharen/zogen bij zeehonden, paaitrek van trekvisen.

Ga bij vogels (in ieder geval bij windturbines) in op de additionele sterfte ten opzichte van de natuurlijke sterfte, rekening houdend met het 1%-mortaliteitscriterium van het ORNIS-Comité¹⁶. Ga bij de beoordeling van stikstofdepositie in op de relatie met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Indien natuurontwikkelingsprojecten of natuurmaatregelen¹⁷ worden betrokken bij de beoordeling dan dient in beeld te worden gebracht welke bijdrage deze projecten/maatregelen leveren of hebben geleverd aan herstel of ontwikkeling van instandhoudingsdoelstellingen en of hieruit ontwikkelingsruimte voortvloeit (d.w.z. soort/habitat bevindt zich boven de instandhoudingsdoelstelling).

Geef aan of aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden kan optreden, ook rekening houdend met mitigerende maatregelen. Indien aantasting van de natuurlijke kenmerken niet kan worden uitgesloten dan dient, behoudens aanpassing van het voorkeursalternatief, een aanzet voor een ADC-toets¹⁸ in het MER te worden opgenomen.

Overige beschermde natuur

Natuurnetwerk Nederland

Beschrijf de gevolgen voor de kwaliteit (per natuurstype of beheertype) en voor de wezenlijke kenmerken en waarden van gebieden behorende tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)¹⁹. Doorloop, indien gevolgen voor de wezenlijke kenmerken het NNN niet zijn uitgesloten, de spelregels EHS op een bij het plan passend detailniveau.

Beschermde natuurmonumenten

Breng de gevolgen voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis en planten en dieren in Beschermde Natuurmonumenten in beeld. Geef aan of wezenlijke waarden als gevolg van het plan worden aangetast.

Duitse natuurgebieden

Geef aan of en zo ja welke Duitse natuurgebieden voor zover geen Natura 2000-gebied worden beïnvloed. Breng vervolgens in beeld waar die invloed uit bestaat en wat dit betekent voor de daar geldende beschermingsregimes.

Beschermde soorten

Ga in op de gevolgen voor soorten op een bij het plan passend detailniveau. Deze analyse kan beperkt blijven tot de soorten waarvan het studiegebied van belang is voor de gunstige

¹⁶ Dit criterium houdt in dat bij een verwachte sterfte van minder dan 1% van de natuurlijke jaarlijkse sterfte van de aanwezige populatie wordt aangenomen dat de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied niet worden aangetast.

¹⁷ Indien maatregelen betrekking hebben op mitigatie dan is van belang dat die mitigatie in beginsel project-specifiek is. De effecten van die maatregelen kunnen niet (zomaar) ook bij andere projecten worden ingeboekt.

¹⁸ Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en het treffen van Compenserende maatregelen.

¹⁹ Externe werking behoeft in de regel niet betrokken te worden bij de beoordeling van de gevolgen voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Indien activiteiten via externe gevolgen de kwaliteit van het NNN beïnvloeden dienen deze gevolgen wel in het MER in beeld te worden gebracht.

landelijke staat van instandhouding (GSI). Ga na of het plan afzonderlijk of cumulatief afbreuk kan doen aan de GSI.

4.3 Water

Hoewel de vernieuwing van de vaarweg naar de Eemshaven (2015–2017) en van de Eemshaven naar Emden geen projecten/plannen zijn binnen het kader van deze Structuurvisie, maar zijn vastgelegd in een (Ontwerp-)Tracébesluit, respectievelijk een vergunning van het Duitse Wasser- und Schifffahrtsamt Emden (2013) hebben deze wel aanzienlijke gevolgen op het getij en sedimentgehalte in de Eems–Dollard. Beschrijf deze effecten op het plangebied van de Structuurvisie en geef aan in hoeverre ze invloed hebben op de projecten en plannen uit de Structuurvisie.

Ga in op de thermische²⁰ en chemische lozingen die binnen het plan mogelijk worden gemaakt en ga in op de effecten op de waterkwaliteit. Geef aan of hierdoor knelpunten ontstaan en/of het behalen van Kaderrichtlijn water (KRW) doelstellingen worden bemoeilijkt.

Beschrijf in het MER of effecten zijn te voorkomen of te mitigeren met maatregelen. Geef aan of en hoe met de vervolgbesluitvorming (bestemmingsplan) een bijdrage kan worden geleverd aan het oplossen van knelpunten, de verbetering van de chemische en ecologische waterkwaliteit.

Over waterveiligheid in het kader van de Dijkverbetering Eemshaven–Delfzijl heeft de Commissie reeds separaat advies uitgebracht. Ga in op de ‘koppelkansen’ die de Structuurvisie biedt en in het bijzonder op de effecten van de dubbele dijk, de inrichting van het tussengebied tussen beide dijken en van kweldervorming. Beschrijf de effecten van nieuwe zoet–zout overgangen²¹ en van spuimogelijkheden aan de oostzijde van Oosterhorn (onderdeel Marconi project).

4.4 Woon en leefmilieu

Lucht

Voor het woon- en leefmilieu zijn de emissies ten gevolge van de (geprojecteerde) industriële activiteiten en het scheepvaart- en wegverkeer relevant. Geef de omvang van relevante gebieden en de ligging van de (geprojecteerde) gevoelige bestemmingen weer. Breng de luchtkwaliteit voor de relevante stoffen (gecumuleerd) in beeld. Relevante stoffen in dit kader zijn PM₁₀, PM_{2,5}, NO₂ en SO₂.

Maak voor de emissie van nog niet-ingevulde percelen en geprojecteerde activiteiten gebruik van kentallen gebaseerd op ervaringsgegevens of gerelateerd aan de milieucategorie. Breng eventuele knelpunten in beeld en beschrijf op welke wijze deze zouden kunnen worden opgelost.

²⁰ koelwaterproblematiek met meerdere Energiecentrales en datacenters.

²¹ Spijksterpompen en Termunterzijl.

Geluid

Voor het woon- en leefmilieu is de geluidemissie ten gevolge van de (geprojecteerde) industriële activiteiten, windmolenparken en in mindere mate het scheepvaart- en wegverkeer relevant. Geef de omvang van relevante gebieden en de ligging van de (geprojecteerde) geluidgevoelige bestemmingen weer. Breng de geluidbelasting van de diverse afzonderlijke geluidbronnen als ook de gecumuleerde geluidbelasting in beeld. Maak voor de geluidemissie van nog niet-ingevulde percelen en geprojecteerde activiteiten gebruik van kentallen gebaseerd op ervaringsgegevens of gerelateerd aan de milieucategorie.

Indien blijkt dat mogelijk sprake kan zijn van knelpunten geef dan een beschrijving met welke oplossingen de geluidbelasting kan worden gemitigeerd en hoe effectief deze oplossingen zijn.

Vergelijk de ligging van de geluidcontouren ten gevolge van de windturbines en de alternatieven (inclusief vervanging). Doe dat in kwantitatieve zin door vergelijking van het oppervlak en het aantal gehinderde bestemmingen binnen de contour. Besteed bij het alternatief dat de vervanging beschrijft aandacht aan de ontwikkeling in windturbintechologie inclusief ontwikkeling in de geluidproductie (bronsterkte).

Externe veiligheid

Maak een inventarisatie van de risico's die in het plangebied spelen. Relevant zijn:

- de (geprojecteerde) inrichtingen met de opslag van gevaarlijke stoffen;
- de ligging en inhoud van de buisleidingen in het plangebied;
- het transport van gevaarlijke stoffen over de weg en het water;
- de geprojecteerde helihaven;
- de (geprojecteerde) windmolenparken.

Ga bij de beoordeling van externe veiligheidseffecten in op de beschrijving van de invloedsgebieden van de diverse relevante activiteiten, waarbij (geprojecteerde) kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten en aantallen aanwezige personen in beeld worden gebracht. Breng eventuele knelpunten in beeld en beschrijf op welke wijze deze zouden kunnen worden opgelost.

Gezondheid

De Commissie adviseert om op basis de uitkomsten van de hiervoor beschreven onderzoeken ten aanzien van leefomgeving de effecten op de volksgezondheid in beeld te brengen. Doe dit op basis van bestaande dosis-effectrelaties voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid. Houd hierbij rekening met het gegeven dat ook onder de wettelijk vastgestelde normen en grenswaarden gezondheidseffecten kunnen optreden. Laat in relatie tot de blootstelling zien waar en hoeveel gevoelige objecten of personen zich bevinden in het studiegebied.

4.5 Energie en klimaat

Beschrijf en bereken voor de diverse alternatieven en varianten de effecten van het energieverbruik (inclusief energiebesparing en energie-efficiëntie), de (duurzame) energieproductie en de (gevolgen daarvan op de) uitstoot van relevante emissies (CO₂, SO₂, NO_x en fijn stof

PM₁₀ en PM_{2,5}). Geef verschillen aan met de huidige situatie en breng in beeld in hoeverre ambities en doelstellingen op het gebied van verduurzaming van de energiehuishouding en CO₂-reductie worden bereikt.

4.6 Overige effecten windturbines

Schaduwhinder

Bereken en vergelijk de schaduwduurcontouren en het aantal woningen dat hierbinnen valt van alle windplannen inclusief de alternatieven en varianten. Geef aan of en in welke mate er gemitigeerd moet worden om aan de wettelijk maximaal toegestane blootstellingsduur te voldoen. Geef de verschillen aan ten opzichte van de huidige situatie.

Lichthinder

Geef aan welke lichthinder kan ontstaan en ga daarbij in op mitigerende maatregelen, zoals bijvoorbeeld het niet zichtbaar zijn van windturbineverlichting op maaiveldniveau.

Landschap

De Commissie adviseert om bij het in beeld brengen van de cumulatieve effecten van de verschillende windparken in het beslag op de horizon een afstandsmaat toe te voegen. Het effect kan in beeld worden gebracht, vanaf bijvoorbeeld een representatief punt vanaf 10 kilometer. Bij cumulatie hoort ook wat er in dat horizonbeslag zichtbaar is van de bestaande windparken op Duits grondgebied. Betrek daarbij niet alleen de zichtbaarheid in de dagsituatie maar ook in de nachtsituatie.

Op basis van de volgende criteria kunnen de effecten van de windparken in Groningen worden beoordeeld:

- *Passend in het landschap*: is de positie van het windpark te begrijpen vanuit landschappelijke structuur (NB in aanzet is de positie van beide windparken logisch – nl havengebieden industriegebied – maar is die positie bij verdere uitbreiding naar het westen of zuiden nog herkenbaar);
- *Helderheid van de configuratie*: duidelijk herkenbare compositie binnen het windpark zorgt voor rustig beeld en herkenbaarheid van het windpark als afgeronde eenheid;
- *Visueel*: door gebruik te maken van de (kwantitatieve) methode waarbij het product van de horizontale (opstelling) en verticale zichthoeken (hoogte en grootte) bij elkaar worden opgeteld.

5. Overige aspecten

5.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alternatieven effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

5.2 Leemten in milieu informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.²² Geef daarvoor in het MER inzicht in:

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, dat wil zeggen het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven;
- op welke wijze en wanneer na realisering van de initiatieven binnen het plangebied de daadwerkelijke effecten worden geëvalueerd. Dit kan bijvoorbeeld binnen een monitoringprogramma of via een oplevertoets. Geef aan welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als ambities, doelen en grenswaarden in de praktijk niet worden gehaald.

5.4 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

²² Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

5.5 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de probleemanalyse en achtergronden van de Structuurvisie;
- de afbakening van het plan- en studiegebied;
- inzicht in de samenstelling van de alternatieven en de plus-alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor natuur en leefomgeving.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer:

Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen

Bevoegd gezag:

Provinciale Staten van de provincie Groningen

Besluit: vaststellen van een Structuurvisie

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor diverse categorieën

plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit:

De provincie Groningen wil de economische ontwikkeling in de regio Eemsmond – Delfzijl stimuleren en faciliteren en ook de kwaliteit van de natuur en leefomgeving behouden en verbeteren. Om dit te realiseren en sturing te kunnen geven aan ontwikkelingen in de regio stellen zij samen met de gemeenten Delfzijl en Eemsmond een Structuurvisie op. Deze Structuurvisie stelt kaders aan de grote industriële, infrastructurele en energie ontwikkelingen in de regio.

Bijzonderheden:

Voorafgaand aan het voornemen om een regionale Structuurvisie op te stellen voor het gebied Eemsmond–Delfzijl hebben de gemeente Delfzijl, de gemeente Eemsmond en de provincie Groningen de Commissie voor de m.e.r. gevraagd te adviseren over het Regieplan Eemshaven – Oosterhorn (16 april 2014).

Procedurele gegevens:

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 16 april 2014

advies over het regieplan uitgebracht: 9 oktober 2014

aankondiging start procedure op www.oozo.nl op 28 april 2015

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 28 april t/m 8 juni 2015

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 31 maart 2015

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 2 juli 2015

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Drs. ing. A. van Beek MCM

ir. Y.C. Feddes

Drs. R. Meeuwsen (secretaris)

Drs. L.H.J. Verheijen (voorzitter)

Ing. R.L. Vogel

ir. R.F. de Vries

Ir. P.P.A. van Vugt

Drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een startgesprek georganiseerd met bevoegd gezag en initiatiefnemer op 19mei 2015.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie reikwijdte en detailniveau Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl (2 april 2015)
- Keuzedocument voor de structuurvisie Eemsmond– Delfzijl (10 februari 2015)

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl

ISBN: 978-90-421-4123-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

